List 23. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 7. junija 1871.

Obseg: Naši rokodelci in pa današnji liberalizem. — Potni poduk o Krasu in o pogozdovanji Krasa. (Konec.) — Imenik gospodarjev, ki so pri letošnji delitvi premij za lepo govejo živino na Kranjskem bili počasteni. — Poročilo o XXI. skupščini Matičinega odbora 31. maja. — Govor dr. Coste v 44. seji zbornice poslancev 25. maja t. l. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naši rokodelci in pa današnji liberalizem.

„Rokodelstvo ima zlato dno“ — tako je bil pregovor v dobrih starih časih. Današnji dan ne veljá več ta pregovor, kajti dno rokodelstva je razbito in raztrgano. S temi besedami „Kärntner Blatt“, ki ga prof. Einspieler v Celovcu izvrstno vreduje, začenja sestavek, v kterem spomenico razklada, ki so jo dunajski čevljarji letos 16. aprila izročili ministerstvu trgovstva dr. Schäffle-u. V tej spomenici tožijo ministru velike nadloge, ktere dandanes posebno stiskajo rokodelca — malega obrtnika, ter pravijo, „da rokodelci se imajo za svoj vsakdanji kruh boriti zoper velike obrtnike brez vsakoršne, tudi ne najmanjše podpore vladne, — Vaša ekscelenca, ki dobro pozna naše reve, bode nam gotovo rada pritrdila, da v preteklih zadnjih 20 letih je vlada marsikaj storila, kar je kazalo celó na to, da je ona stopila na stran velike obrtnije in da križema roke držeč gleda, kako čedalje bolj hira in konec jemlje rokodelski stan. Vaše pismo, visoki Gospod, je prva zarja, ki nam obeta od vladne strani veselejšo prihodnost, zato ga pozdravljamo že zdaj hvaležnega srca“.

Potem spomenica dunajskih čevljarjev sega nazaj v zgodovino obrtnijskega postavodajstva do leta 1859., ko je na svetlo prišla ona nesrečna postava o svobodni obrtnosti, ki je že na tisoče rokodelcev na beraško palico spravila, občinstvu pa vendar ne cenejših čevljev, cenejših sukenj, cenejšega pohišja itd. prinesla. Ustavni liberalizem, ki se že 10 let v Avstriji šopiri, ni nič storil na pomoč malemu obrtnijstvu ali rokodelstvu, pa tudi ni zmožen mu na pomoč kaj storiti. Vlada se je pajdašila le zmirom z vélikimi obrtniki, vélikimi trgovci, vélikim kapitalom, in se za malo obrtnijstvo ali rokodelstvo še zmenila ni; oddajala je železnice, pri kterih je marsikter minister kot „verwaltungsrath“ obogatel, — akcijska podvzetja je pod svoja krila jemala itd., malemu obrtniku pa je bila mačeha, le za to je bil dober, da je velike davke plačeval. 10 let revizija obrtnijske postave, ktera predrugačenje združtev (genossenschaften) obsega, stojí na dnevnem redu in do danes niti vlada niti nemška gospôda državnega zbora niste mislili na to, da bi se rešilo to važno vprašanje. Še zmirom se za prevažne rokodelske pomočne družbe (Vorschussvereine) ni nič storilo, da bi se mogle brez težav na krepkih nogah obdržati, še zmirom jim politične in finančne gosposke nagajajo kakor hočejo“. Ali ne bode vsem tem mukam kmalu konec?

Spomenica se naposled zaupljivo obrača do novega ministra dr. Schäffle-a, ki je prvi na vladnem mestu pokazal, da pozná nadloge zatiranega malega obrtnijstva in ima srce za-nj. —

Kaj pravijo „liberalci“ k temu dosti glasnim tožbam? Zato imajo besedí in postav dokaj, da se šolska mladina „ne muči“ s tem, da v cerkev hodi, za procesijami gré itd., — zato pa, da tudi delavni rokodelec — mnogokrat oče te mladine — nima kosčeka kruha dati svojim otrokom, se današnji brezverski „liberalizem“ še ne briga ne!

Da bi dokazala, kako krivično je davek razdeljen na male obrtnike v primeri z vélikimi obrtniki, železnicami, bankami itd., je dunajska obrtnijska skupščina (Gewerbe-Genossenschaftstag) tudi ministru dr. Schäffle-u poslala spomenico, v kteri med drugim beremo to-le: „Kreditnica za kupčijo in obrtnijo (Kreditanstalt), ki je leta 1869. obrnila 1.323,000.000 gold. in 15 druzih banknih naprav na Dunaji, plačujejo na leto skupaj le 23.000 gold. pridobitnega davka (Erwerbsteuer), — sami branjevci (Greissler) na Dunaji pa plačajo 40.225 gold., — 12 železnic, ki na Dunaji imajo svoja vodstva, plačajo 16.700 gold. tega davka, — sami dunajski krojači (žnidarji) pa 27.075 gold., — 12 asekuranc, ki so na Dunaji z 12 milijoni kapitala, plačujejo davka le 7500 gold., sami dunajski čevljarji pa plačajo 23.105 gold. davka, med kterimi marsikdo nima čez 100 gold. kapitala v rokah.

Kdor te davkovske številke bere, ne bi skor verjel, da je to resnica. In vendar je v vsem le prežalostna resnica!

Od možá, kakor je dr. Schäffle, je pričakovati, da bode prerešetaril ta krivični klopčič in našel pot, iz stisek rešiti malo obrtnijstvo.

Od krta pripovedujejo natoroznanske bukve, da ves čas svojega življenja miží in kakor slep pod zemljo rije, le malo pred smrtjo da se mu odpró očí, da jih potem za zmirom zatisne. Kdaj neki bodo mnozim našim rokodelcem se očí odprle, da spoznajo svoje krive prijatle in jim pokažejo hrbet, pa se obrnejo do pravih svojih prijatlov, te poslušajo in spoštujejo, in te si volijo za svoje zastopnike? „Liberalno“ gospodarstvo je rokodelstvu zlato dno izbilo; ono je grob samostojnega, premožnega in srečnega rokodelskega stanú!

Potni poduk

o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic,

c. kr. nadgozdnar in gozdni poročevalec, ud centralnega odbora kmetijske družbe.

(Konec.)

Drugače pa je s pogozdovanjem vrhov in višav našega gorovja.

Po vrhovih in višavah je gozd gotovo najpotrebnejši, pa tudi najbolj težko je, zarediti ga. To je najvažnejši del naše naloge.

Neogibna potreba pa je to pogozdovanje, kajti na višavah gorá ima gozd zlasti namen ta, silno moč viharjev razdrobiti, ali vsaj nategovati hude ure, studence in potoke zakladati z vodo, in vodo nižavi dopeljevati, zračno mokroto ali padavino na-se vleči, in s svojim gostim plaščem odeti doline in nižave, varovati polje in poslopja.

Kjer so višave pogorja pogosto obraščene z gozdom, tam je tudi svet po obrežjih ali robéh in dolinah rodoviten.

Višave gozd je varh poljedelstvu, neogibno potreben plašč vseh pokrajin našega podnebja.

Kolikor več se bodo višave naše z gozdom zarastle, toliko manj bo suša po dolinah, zračna padovina (deževje) se bo pomnožila, skalovje bo hitreje strohnelo, in tako se bode rodovitnost sveta povikšala; ne bomo stradali več vode, in burja ne bo več tako ostro po Notranjskem piskala, ampak razdrobila se bode nad trdnjavami gozdnatih višav.

Pogozdovanje višav pa je posebno težavno. Po višavah so življeji ali elementi hujši nego po nižavah, tako pogozdovanje bo potrebovalo veliko denarja, časa, potrpljenja, gozdarske izvedenosti in splošnega vodstva. Ne dá se dovršiti brez ednotnega načrta, brez ednotnega vodstva.

Tega ne morejo izdelati posamesne soseske; to se ne dá drugače izpeljati, kakor po zedinjeni veliki družbi ali pa po državi; al vendar moramo mi vsi sodelovati. Posamesne osobe naj ljudstvo podučujejo o koristi pogozdovanja, naj ne ovirajo dovršitve tacega dela; soseske naj odstranijo pašo po tacih krajih, naj državi poskrbijo delavnih močí, in z dobrim izgledom napredujejo.

Trdnega upanja sem, da se bo država (vlada) sprosila, da nam za vsako leto toliko podpore iz državne blagajnice dá, da se kaj pravega more doseči. Nadjam se, da bo sedanja vlada več resnega storila kakor je prejšnja nepotrebnega pisala. Pečene tice pa nam ne bodo v usta letele, ako se ne trudimo loviti jih.

Potegujmo se tedaj vsi po postavni poti za dovršenje neizmerno koristne naloge pogozdovanja našega Krasa!

Ob enem pa se mora tudi sprevidnost med ljudstvom razširjati, da je gozd neogibna potreba za Notranjsko, gozd, kjer ga je še kaj, se mora umno varovati, sekanje do golega se mora popustiti, gozd se mora, kar je mogoče, prihranjevati in ne prodajati za slepo ceno.

Skupščina, ki je zborovala dne 1. malega travna 1853. leta v Postojni zarad vpeljave družbe za pogozdovanje Krasa, je enoglasno izrekla, da se slabi stan notranjskega Krasa ne dá drugače temeljito zboljšati, kakor s pogozdovanjem goličav in z umnim varstvom še stoječega gozda.

Enako misel je kranjska kmetijska družba razodela v svojem sporočilu leta 1850., in enake misli je tudi bilo avstrijsko državno društvo gozdnarjev leta 1865. Enake misli so tudi vsi možje, kteri dobro poznajo Notranjsko in potrebe notranjskih prebivalcev. Iste misli sem tudi jaz. Kar sem Vam danes nasvetoval, vse to se dá doseči; to nas izgledi učijo. Marsiktera zelenica ali oaza se najde po Krasu, ktera nam živo priča, da je Kras za vsako obdelovanje pripraven. Obmestje cesarskih žrebišč v Lipici in na Prestranku nam to jasno kaže.

Zraven pogozdovanja morate pa tudi še za sadjerejo, in, kjer je obnebje pripravno, tudi za vinorejo skrbeti. Sosedje ste morju, Vaš blagó ima najvišo ceno!

Najde se še veliko sto oralov (johov) goličave, kteri bi se z umom in pridnostjo lahko za vinorejo pridobili. Podnebje nižih pokrajin Krasa je vinoreji ugodno. Pod bolj neprijetnim podnebjem se pa vsaj sadje vendar še dobro obnaša.

Spomnite se mnogokrat Vodnikovih besedí:

Jabelka, hruške in druge cepé
Cepi v mladosti za stare zobé!“

Ne zabite teh besedí! Med Vami je mnogo izvrstnih vino- in sadjerejcev, — posvetujte se ž njimi!

Vse, Kraški možje, se mora poskušati, kar more Kras zopet cveteč storiti, — zlasti pa varujte in prihranujte gozd, in obdelujte ga!

In prišel bode tako zopet tisti čas, ko bo Kras vnovič postal krasna dežela, kakor je bil pred vekom.

Vnuki in vnukov vnuki bodo hvaležno se spominjali očetov in pradedov, ki so puste goličave spremenili v rodovitno, cvetečo naravo.

In tako sklenem prvi svoj potni poduk s srčno željo, da bi nekoliko koristil naši dragi domovini, zlasti notranjskim domorodcem.

Drugo leto morebiti se vidimo zopet na tem mestu. Služba moja me bo peljala še večkrat v postojnsko okolico. Kdor se hoče z mano posvetovati, zmiraj me bode najdel pripravnega.

Zdaj pa z Bogom, dragi bralci!

V Ljubljani meseca sušca 1871.

Imenik gospodarjev,

ki so pri letošnji delitvi premij za lepo govejo živino na Kranjskem bili poslavljeni.

Odbor družbe kmetijske je vredništvu „Novic“ za razglas izročil imenik gospodarjev, ki so letos v različnih 5 krajih dobili premije v denarjih, ali pa so, ker je premij premalo, bili očitne pohvale vredni spoznani. Po pravilih, ki jih je ministerstvo kmetijstva, gledé na povzdigo domače živinoreje odločilo, je na prvi vrsti za premije taka goveja živina, ki je čistega žlahnega rodú Muricodolskega, Mariahoferskega, Pincgavskega ali Belanskega, — v drugi vrsti z enim teh žlahnih rodov mešana domača, — v tretji vrsti pa navadna domača. Teh pravil se morajo držati komisije, kedar določujejo premije.

Naj po tem razjasnilu povemo zdaj, kako se je vršila delitev premij in očitno poslavljenje, s tem dostavkom, da živino, ki premijo dobí, mora lastnik imeti za pleme ves predpisani čas.

V Kranji 8. maja.

Premije za plemenne bike so dobili:

1. premijo z 80 gold. je dobil g. Avgust Dajzinger iz Loke.
2. „ s 60 gold. je dobil g. Edvard Vrbančič, grajščak v Preddvoru.
3. „ s 60 gold. je dobil g. Janko Vrbančič, grajščak na Turnu.

Ker pa gospod Janko Vrbančič blagodušno ni hotel vzeti denarja, je to premijo v denarjih dobil gosp. Vencel Havška iz Govnika.

Očitno pohvaljeni so bili plemenni biki:

gospodarja Jožefa Burger-ja iz Vogljan,
„ Janeza Zupan-a iz sv. Križa.

Premije za krave so dobili:

1. premijo s 50 gold. gosp. baron Anton Zois iz Brda,
2. „ s 40 „ tudi g. baron Anton Zois.

Ker pa blagi gosp. baron Zois ni hotel vzeti ne denarja za prvo in ne za drugo premijo, sta dobila denarno premijo za tema dvema kravama najlepše:

gospodarja Jožefa Krenarja iz Kranja (50 gold.),
„ Franceta Molj-a iz Vogljan (40 gold.).

Očitno pohvaljene so bile krave:

gospodarja Antona Poličarja iz Naklega,
gosp. Ignacija Gogale iz Kranja,
gosp. Jurija Krašovca iz Šmartna pri Kranji,
gospodarja Tomaža Maseljna iz Šentjurja,
„ Miha Škrl-na iz Suhe,
„ Jož. Stroja iz Gaštaja.

Premije za telice so dobili:

1. premijo s 40 gold. gosp. Leop. Jugovic iz Kranja,
2. „ s 30 gold. gosp. baron Anton Zois iz Brda,
3. „ s 30 gold. gospodar Janez Zabred iz Britofa pri Kranji.

Ker pa gospod Leopold Jugovic in baron Zois nista vzela denarja, je bila priznana:

premija s 40 gold. gospodarju Janezu Zabred-u iz Britofa,
„ s 30 gold. gospodarju Janezu Šter-u v spodnjih Dupljah,
„ s 30 gold. gosp. Janku Vrbančiču, grajščaku na Turnu,

Ker pa gosp. Janko Vrbančič tudi te premije ni vzel, je dobil

premijo s 30 gold. gosp. Janez Kumar iz Kranja.

Očitno pohvaljene so bile telice:

gospodarja Janeza Markiča iz Strahina,
gospoda Petra Majer-a iz Kranja,
gospé Jovane Pleiweis-ove iz Kranja,
gospoda Ignacija Gogale iz Kranja,
„ Karola Kilarja iz Pristave,
gospodarja Janeza Hiršenfelder-ja iz Bitnja
„ Franceta Molja iz Vogljan,
gospoda Venc. Havške iz Govnika.

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXI. skupščini Matičinega odbora
31. maja 1871.

Predsedoval je gosp. dr. E. H. Costa došedši iz Beča; vpričo so bili izmed ljubljanskih odbornikov gospodje: dr. J. Bleiweis, A. baron Cojz, L. Jeran, Fr. Kandrnal, A. Lésar, dr. Fr. Papež, Andr. Praprotnik, dr. R. Razlag, Fr. Sovan, J. Šolar, Iv. Vavrů, Iv. Vilhar, dr. Vončina in dr. Jern. Zupanec; izmed vnanjih se je skupščine pismeno vdeležil g. dr. Jož. Ulaga. Vršila se je skupščina tako-le:

1. Pritrdil se je in podpisal zapisnik XX. skupščine.

2. Tajnik in odbornik gosp. A. Lésar je bral poročilo o stvaréh, ki so se nabrale od XX. skupščine do današnjega dne, in točka za točko se je sproti obravnavala in reševala, zato se vsaki točki v poročilu pristavijo storjeni sklepi. Obširno to poročilo glasí se tako-le:

a) Vsled sklepa, storjenega pri XX. skupščini, poklonile so se Njega c. kr. apost. Veličanstvu cesarju Francu Jožefu, vse doslé na svetlo dane Matičine knjige s ponižno prošnjo, naj bi Njega Veličanstvo milostljivo blagovolilo Matici nakloniti kakov dar.

Te knjige (18) so gg. dr. Costa, grof Barbo in L. Svetec 27. marcija v imenu Matičinega odbora poklonili Njega Veličanstvu. Presvitli cesar so jako prijazno sprejeli knjige in pohvalili delovanje našega društva ter obljubiti blagovolili darilo koristnim namenom Matičnim.

Njega c. kr. apost. Veličanstvo je z lastnoročnim pismom podpisanim na Dunaji 31. marcija 1871. leta slovenski Matici za pospeševanje njenih namenov milostivo podarilo 500 gold. iz svoje osobne blagajnice. C. k. deželno predsedstvo je dar Njega Veličanstva 8. aprila poslalo Matici. Upravništvo je isti dan izročilo ta dar blagajniku, c. kr. predsedstvu potrdilo prejem ter prosilo, naj blagovoli Matičino srčno zahvalo za ta dar pokloniti Njega Veličanstvu. — Isto c. k. predsedstvo z dopisom od 2. maja štev. 477 naznanja, da je Njega Veličanstvo blagovolilo milostivo sprejeti Matičino zahvalo za omenjeni dar.

Naj pri tej priliki povem, da je prošnjo do Njega Veličanstva prelepo in to brez nagrade spisal g. Gajdič, mestni blagajnik, kteremu naj sl. zbor izreče javno zahvalo. (Odbor pritrdi nasvetu.)

b) Vsled odborovega sklepa, storjenega pri XX. skupščini bila je pri sl. c. kr. deželni vladi 28. febr. 1871. leta št. 45 vložena prošnja za privoljenje lastne Matičine tiskarnice in kamnotiskarnega zavoda. Sl. c. kr. deželna vlada pak je z odpisom od 26. marcija t. l., št. 2071, Matici dala prošeno privoljenje s pristavkom, da jej Matica, predno prične ta obrt, vsled 5. §. obrtne postave od 20. dec. 1859. leta v potrjenje imenuje sposobnega opravnika, ki bode v tej zadevi Matičin namestnik. (Obravnava te točke se je odložila za na konec današnje seje.)

c) Gosp. Janko Pajk, čegar spis je prvi, ki začne II. snopič „slovenskega Štajerja“, nam 17. aprila piše, da letos ne more dovršiti članka, a obeta ga — caeteris conditionibus — gotovo za prihodnje leto. — Ker pa tudi še nimamo rokopisov za IV. zvezek, zato za 1871. l. na svetlo ne pride noben snopič „slovenskega Štajerja“. (To vest odbor vzame na vednost s pristavkom, da se „Letopis“ lahko pomnoží za nekoliko pôl.)

č) Gosp. J. Majciger 2. marcija nam piše to-le: „Zastran obljubljenega spisa „Slovanska etnografija“ imam čast poročiti sledeče: — „Uvod“ okoli 150 pisanih pol je dovršen. Ravno tako vem, da so „Hrvati in Srbi“, potem „Bolgari“ dovršeni, in da se „Slovenci“ bližajo dovršitvi, tako, da bi bilo gradivo za prvo polovico dela skoro prirejeno za tisk in da sl. odbor lahko na to ozir jemlje pri prevdarku tiskovin za prihodnje leto 1872. — Prvotni program se je izdatno razširil, pa mislim, da bode delo izplačevalo stroške. — „Čehi s Slovaki, Poljaki in Rusi dadó drugo polovico, ki se izdá pozneje“. — Odsek za izdavanje knjig je g. pisatelju odgovoril, da je z veseljem sprejel to naznanilo ter bode na ta rokopis ozir jemal pri določevanji knjig za prihodnje leto. — Ker nam ta rokopis gotovo dojde, zato bode morda prav, da sl. odbor že danes imenuje presojevalce, kterim naj se izročí v presojo. (Izvolita se za ta posel g. Marn in g. Vavru.)

d) Razstavni odbor 1. splošnjega hrvaškega učiteljskega zbora nam je poslal svoj dotični pro-

gram z vljudno prošnjo, da bi mu Matica v pospeh splošnjega napredka šol od vsake svoje doslé izdane knjige po en iztis poslala v razstavo, ki bode v Zagrebu od 19. do 29. avgusta. — Imenovanemu odboru se je odgovorilo, da se Matica hoče udeležiti te razstave, in naznanile so se mu knjige, ktere se pošljejo do 31. julija.

e) Gosp. Iv. Tušek 23. febr. t. l. nasvetuje to-le: „S knjigo prirode bomo kmalu pri kraji; zato predlagam, da sl. Matica prične izdajati „knjigo človeških del“ (Buch der Erfindungen) po izgledu Čehov, kteri so je že izdali 6 zvezkov pod naslovom „kronika práce“. V šestih letih jo lahko dovršimo. Vse knjige bi po splošnjem prevdarku štele 2548 straní, in na leto bi se izdalo okoli 26 tiskanih pôl. — Gosp. Tušek se ponuja za prevoditelja tega dela. Če jih več dela isto knjigo, pravi pisatelj, sila je težavno, edinstvo spraviti v delo, ker ima vsak pisatelj svojo trmo“. — Odsek za izdavanje knjig je pretresoval ta predlog ter pred vsem sklenil, g. Tušeka naprositi, naj sestavi in pošlje natančen spregled ali kazalo istih del, ki jih namerava obravnavati. Gosp. Tušek je ustregel tej želji ter poslal spregled, o kterem pravi to-le: „Vsakako mislim, da bi se le bolj na kratko obdelovala stvar, tako, da ne bi podobna bila prestavi, zlasti z obzirom na to, da je pravica do prevoda pridržana. Tako bi za tretjino ali pa še več bila manjša slovenska knjiga. Podob tudi ne bi trebalo vseh; nekaj jih že imamo v Schoedlerji, nekaj je pa nepotrebnih. Vsled tega spregleda bi se izdalo šest knjig:

prva bi obdelavala zgodovino iznajdeb;

druga: Prirodne sile in njihovo porabo (fizikalno tehnologijo);

tretja: Dobivanje surovin iz zemlje, na zemlji in iz vode;

četrta: Kemijsko delovanje sirovin (kemijsko tehnologijo);

peta: kemijo vsakdanjega življenja;

šesta: Mehanično obdelovanje surovin“. — Odsek za izdavanje knjig stavi nasvet: „Naj sl. odbor sprejame g. Tušekovo ponudbo in njegovo osnovo“. (Odbor soglasno sprejame gosp. Tušekovo ponudbo in pritrdi njegovi osnovi teh knjig.)

f) Odsek za Trstenjakov predlog se je vsled poziva od 14. febr. t. l. štev. 33 ustanovil, ter izvolil g. J. Šolarja za prvomestnika, g. Iv. Vavrů-a za prvosednikovega namestnika, g. Jož. Marna za dopisovalca. Morda nam ta odsek že danes kaj naznani svojih pomenkov.

(Gosp. Šolar naznanja, da so razposlanemu pozivu odgovorili naslednji gospodje: Bradaška, Erjavec, Tušek, o. Ladislav, Vodušek in J. Stare.)

Sklep prvega shoda je bil nasvetovati: Naj Matica tacih knjig, ki niso, da bi se razdelile Matičinim udom, na pr. grške in latinske, ne izdaja; s knjigotrštvom pečati se, ni Matici namen, toliko manj, ker nikogar ne bode, ki bi take šolske knjige kupaval, dokler ostanejo šole po starem kopitu. Saj še česka slovnica ne najde kupca, ampak mirno spi v knjigotržnici Giontinijevi. Ko se poslovené naše srednje šole, bode vladi ali deželnemu šolskemu svetu morala skrb biti za primerne šolske knjige; tako je bilo tudi v drugih deželah, na pr. na Hrvaškem. Pisateljem pa je že zdaj svetovati, naj se oglasé pri deželnem šolskem svetu s ponudbo, da hočejo spisovati to ali to šolsko knjigo; kdor pa ima dotični rokopis že izgotovljen, naj mu ga kar pošlje v presojo. Drugače je s knjigami, ktere so tudi za občinstvo sploh in za Matičine ude posebej, kakor na pr. z zgodovino za srednje šole. Ta naj bi se pričela koj spisovati po kaki knjigi, ki je že vpeljana v šole, da ne najde ovir, ko pride do tega, da se vpelje v šole. Odsek je prosil g. Jesenko-ta, da bi prevzel to delo; žalibog, da je odrekel njegovi prošnji. Zato pa odsek nasvetuje: „naj Matica izreče željo, da bi se oglasil pri njej, kdor bi hotel lotiti se dela“. (Odbor soglasno pritrdi odsekovemu mnenju in nasvetom.)

g) Odsek za izdavanje knjig je prevdarjal g. Nedvedovo ponudbo ter sklenil, predno se more spuščati v pretresovanje, ali in kako bi Matica podpirala to podvzetje, gosp. Nedveda poprašati: 1. ktera dela ima dovršena — cerkvena in posvetna; 2. koliko bi stalo natiskovanje, in 3. koliko iztisov bi se dalo spečati. — Gosp. Nedved nam še ni odgovoril.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor dr. Coste

v 44. seji zbornice poslancev 25. maja t. l.

po stenografičnem zapisniku.

(Konec.)

Kar tiče obseg te adrese, moram reči, da je prav za prav zvrhovatena iz samih fraz, ktere menda vsi že znamo na pamet (smeh na levici), in na-me dela vtis, kakor da bi adresini sestavljavci že imeli gotovo prepričanje, da se koncu bliža njihova sistema in da se hočejo kakor slamnate bilke poprijeti še zadnjega sredstva — adrese — češ, da pogina rešijo, če je še mogoče, zavrženo sistemo.

Adresa ima v sebi dve misli, ki ste v nekaki zvezi, in tretjo, ki je prav nasproti prvima. Prva misel je: „sprave nočemo za nobeno ceno“, — druga je: „držati se ustave do zadnje pičice, in tretja: vpeljati posrednje volitve. (Veselost na desnici.) Meni se zdi, da vse te misli merijo na to, da bi obveljalo to, kar se že deset let išče pridobiti. Najprej se je skušalo, vsa kraljestva in vse dežele stisniti v eno centralistično-ustavno državo, ko se to ni posrečilo, skuša se zdaj s tako imenovano polovico; iz te tako imenovane polovice hoče po novi skušnji posrednjih volitev osnovati se cislajtanska država, za ktero zdaj še celó ni imena (klici na levici: Avstrija! Avstrija!) in v tej Cislajtaniji, v tej novo centralizovani državi (klici na levici: Avstriji) — da, dá! Cislajtanija je pač lepo imé. (Smeh na levici.) Da se v tej centralizovani državi to doseže, kar je splošni namen vsaki centralizaciji: gospodstvo ene stranke.

Take cislajtanske države pa ni bilo nikoli in je tudi ne bode. (Klici na levici: Avstrija!) Avstrija je bila velika in mogočna kot država kraljestev in dežel (veselost na levici) in krone teh kraljestev in dežel se svetijo na glavi Enega kneza iz hiše habsburško-lotrinške, in to mora ostati in ostane Avstrija. (Dobro! na desnici.) Nikdar se ne posreči ustvariti novo stvar, ktera, ako se hoče ustvariti s silo — (živ ugovor na levici in klici: Slovenija!)

Prvosednik (obrnjen na desno stran zbornice): Prosim, nikar motiti govornika.

Dr. Costa (nadaljevaje): pokoplje sebe in one, ki bi to pričeli. (Velelost na levici.)

Pri nekem gostovanji se je pred nekoliko dnevi govorilo, da zgodovinsko v Avstriji je prav za prav absolutni centralizem takraj Litave. No, to je pač trditev, s ktero se sme šaliti v gostilničnih pogovorih, a trditev je, ktera je popolnoma neresnična vsakemu zgodovinoslovcu. Do najnovejših časov, da, še danes

živé kraljestva in dežele, še danes imajo ta kraljestva in dežele svoje deželne zbore s pravico dajati postave. (Dobro! na desnici.)

Tudi se je skušalo — in tudi moj predgovornik one (leve) straní je to storil, — vprašanje državnopravnih razmer avstrijskih prestaviti na narodno polje. Prav za prav mu moramo biti jako hvaležni za odkritosrčnost, s ktero je razodel, da gre za pogodbo z gospodi skrajne desnice, da bi potem vse druge narode in vsa druga kraljestva in dežele tlačili, da bi si Nemci še dalje ohranili gospodstvo. No, ta želja je splavala po vodi. Če tudi je ta poskušnja nenaravna, nemogoča, ker ne vstreza avstrijskim razmeram, vendar smo hvaležni Poljakom, ki so tako pošteno ravnali, da kot pošten narod kakor vselej (všečnost na desni sredi) zahtevajo svoje pravice za-se, da se pa ne dadó rabiti v to, da bi druge národe trli na svojo korist. (Dobro! na desnici.)

Jaz pa mislim, da je velika napaka, v Avstriji državna vprašanja prestavljati na národno polje. Jaz menim, da gré v Avstriji za to, da se zadovoli kraljestvom in deželam, in da se, ko se zadovoli kraljestvom in deželam, gotovo posreči spravo storiti med narodnostmi, in če Vi, gospoda moja, zato hočete dokaz, ozrite se na našo (desno) stran v tej zbornici. S ponosom smemo reči, da imamo med sabo zastopnike tudi nemških dežel, in sicer tacih nemških dežel, ki so izkušene v avstrijski, staroavstrijski zvestobi in ki tudi v narodni (nemški) zavesti nikdar niso omahovale, kterim pa tudi nikdar ne pride na misel trditi, kar je danes trdil zastopnik Nemcev, da Nemci nimajo nobenih posebnosti. (Dobro! na desnici.)

Adresa govorí tudi o vnanjih zapletkah, ona kaže na zedinjenje Nemcev v mogočno državo; poslednji dogodki se rabijo za dokaz, da je centralizacija ali zedinjenje državnih sil vir močí in državne varnosti. No, ako ta zgled, kar ni dvomiti, meri na dogodke preteklega leta, zdí se mi, da je jako neukretno izvoljen, kajti on popolnoma nasprotuje teoriji, ki se nam tukaj razklada. Znano je, da je nemška vojna, vojna samostojnih nemških vladarjev, ki še niso bili v nikakoršni državni zvezi, zmagala najbolj centralizovano državo (francosko) na svetu; ako se toraj centralizacija iz poslednjih dogodkov navaja za dokaz, moram reči, da je ta zgled jako neukretno izvoljen. (Jako res! na desnici; veselost na levici.)

Jaz pa tudi mislim, gospoda, da je to čisto napačno razumenje, kar se tukaj o združenji močí govorí. Te močí hočemo združiti mi vsi. (Klici na levici: No, vsaj vidimo to.)

Vsi hočemo združiti svoje močí, ki so potrebne za vzdržanje države, in gotovo na tej naši (desni) strani zbornice nikogar ni, da ne bi hotel dati državi, kar je državi potrebno. (Dobro! dobro! na desni.) Al mi hočemo državo kot organizem, to je kot celoto organično združenih razdelkov, organično združenih kraljestev in dežel, a ne kot državo, ktera svoje razdelke mehanično, siloma skupaj drží (dobro! na desni). In prašal bi Vas, gospôda, ali mar ne mislite, da bi blagor in zadovoljstvo vseh narodov in vseh dežel dajalo državi veliko večo moč (prav dobro! na desni), kakor če bi se ponavljale one dogodbe, ki smo jih doživeli pod parlamentaričnem ministerstvom, ki je dvoje največih kraljestev brzdalo le s silo obsadnega stanú? (Dobro! na desni; ni res! na levi).

Adresa govorí na posled o direktnih volitvah. Prišla bode prilika, da se bode ta stvar sama za-se in obširno razjasnjevala. Al že danes morem reči, da zoper direktne volitve je prav velika večina deželnih zborov. (Večina ne! — kličejo levičnjaki.) Osobito pa moram tukaj navêsti formalno okoliščino. V tej adresi — in to se je zgodilo zdaj že drugikrat, prvikrat pri novemberski adresi — se prav po kontrabantarsko direktne volitve hočejo sklepati v tej zbornici. Da bi obveljale direktne volitve, za to je potrebna večina dveh tretjin; nobena druga večina ne zadostuje ustavno, da se vpeljejo direktne volitve. Zatega del je popolnoma napačno postopanje to, da se tako važna načela hipoma in tihotapno pomešajo v adreso, da bi se na vrat na nos izpulilo mnenje zbornice v onem trenutku, ko dotični odbor to vprašanje preiskuje in jo ima še le prinesti v zbornico. (Dobro! na desni.)

Moj častiti predgovornik na uni (levi) strani zbornice je rekel, da vsak, kdor pošteno misli o Avstriji, mora glasovati za direktne volitve. Jaz pa mislim, da se mu je ta beseda le vkradla iz ust, kajti mi, ki smo odločno zoper direktne volitve, morali bi hudo protestovati zoper izrek tak, da mi nočemo Avstrije. (Dobro! na desni.)

V govoru predgovornika mojega in v adresi sami se nahaja cela rajda napadov na ministerstvo, al vsi ti napadi, po mojih mislih, ne dajejo zbornici nikakoršne pravice, pred cesarja stopiti ž njimi, — prav nobene pravice, pravim, in to že samo zato ne, ker se sedanjim svétnikom cesarjevim nič ne more dokazati, kar bi na redni napredek opravil moglo kak drug vpliv imeti, kakor onega, ki se mora želeti od vseh straní. (Smeh na levici.)

Gospôda! po mojih mislih ne pristaja zbornica, da bi ona sodnica bila o tem, ali so ministri zmožni ali nezmožni za svojo službo (ni res! na levici, in smeh). Da! da! jaz ostanem pri tem, kar sem rekel, da zbornica za to nima pravice. (Še huji ropot na levici in klici: čujte!) Zbornica sme, če ne zaupa ministrom in bi to nezaupanje po njihovem delovanji upravičeno bilo, se poslužiti ustavno pripustljivih potov; al do tega, da bi stopila pred cesarja in mu rekla: „razpusti ministerstvo; ono ni zmožno“, — do tega, pravim, nima pravice. (Dobro! na desni; — ni res! čujte! na levi). O zmožnosti ministrov, ki si jih cesar izvoli, ima soditi cesar sam! (Dobro! na desni.)

Neki predgovornik na uni (levi) strani, govoré o odgovornosti ministerski, je rekel, da ministerstvo, če tudi ni odgovorno pred postavo, je vendar odgovorno zgodovini. To je resnica, ali, gospoda moja, gotovo je, da ta odgovornost ne zadeva samo uno (ministersko) klop, temuč tudi te (naše) klopí, zgodovina bo ravno tako sodila zbor, da ni bil v stanu razumeti in izvršiti nalogo svojo. Ta naloga pa, ki je danes v Vaših rokah, — naloga, ktera živí v srcih vseh Avstrijanov in ktera se razlega od vseh straní — ta naloga leží v besedah, s kterimi je Njegovo Veličanstvo ministrom dalo za kažipot: „narediti mir med mojimi narodi“. (Dobro! na desni.) Te naloge je treba se poprijeti, ta naloga se mora izvršiti, in v to pomagajmo vsi pošteno in krepko. In če imamo resno voljo za to, posrečilo se nam bode, izvršiti jo. (Dobro! na desni.)

Ne dajmo se voditi po jesensko vélih *) pogledih, marveč dihajmo pomladansko sapo sprave vseh narodov, in dognala se bode sprava! Ker pa adresa, ki danes pred nami leží, prav nič druzega ni kakor pregrada, ki ovira poskušnje za doseg te sprave, zato bom glasoval zoper adreso. (Živahni dobro-klici na desni strani.)

---

*) Govornik je v nasprotji s spomladjo dobro izbral besedo jesensko, po nemški „herbstlich fahlen“, ker poslanec in bivši minister Herbst je oče tej adresi in eden izmed kolovodij zagrizenih centralistične klike. Vred.

Slovensko slovstvo.

* „*Prirodopisje za ljudske šole*“, se zove knjižica, ki je ravnokar na svitlo prišla in jo je spisal France Govekar, nadučitelj.

Mično delce obsega na 120 straneh z vprašanji in odgovori vse tri dele prirodopisja (živali, rastline in rudnine) v prav umevni pisavi za šolsko mladež. Cena jej je le 20 krajc. Dobiva se pri J. Giontini-ju v Ljubljani, pa tudi pri izdajatelju na Igu poleg Ljubljane (P. Brunndorf). Učitelji, sezite po njej! Zdaj ne veljá več izgovor, da nimamo prirodopisne knjige za naše šole!

Dopisi.

Iz Prage. (*Občni zbor „Slavije“, vzajemno-zavarovalne banke.*) (Konec.) — Vzroke sijajnega vspeha „Slavije“ pripisuje odbor velikej previdnosti, s ktero so se sprejemali družabniki, točnemu plačevanju škod, priljubljenim in poštenim zastopnikom, konečno marljivemu prizadetju pridobiti si kolikor mogoče vzorne uradnike. Drug vzrok tega vspeha je tudi narodni duh, s kterim je „Slavija“ skoz in skoz navdihnjena, kakor tudi vpotrebovanje od družabnikov darovanih denarjev za čisto narodna podvzetja, posebno ker vklada „Slavija“ vse svoje denarje pri „živnostenskej (obrtnijskej) banki“, da bi se s tem pomagalo slovanskim obrtnikom in trgovcem.

Iz poročila pregledovalcev računa posnemamo, da zavarovalna zaloga živ. oddelkov znaša 81.889 gold. 43 kr. zakladna zaloga 19.870 gold. 85 kr. in penzijna zaloga 3974 gold. 16 kr. Vsi stroški so bili popolno in pravilno odšteti in le čisti dobiček oznanjen. — V posebno zalogo škod za leto 1871. se je vložilo 10.000 gold. Čisti dobiček v živ. oddelkih znaša za leto 1869. in 1870. vsega vkup 74.103 gold. 77 kr., kteri je vlastnina družabnikov samih. — V oddelku za zavarovanje proti škodam ognja je znašala zavarovalnina 308.284 gold. 70 kr., od ktere se je 242.438 gold. 18 kr. za prihodnja leta položilo v rezervo in 3174 gold. 88 kr. v posebno zalogo. Škod je „Slavija“ izplačala na vlastni račun 10.587 gold. 59 kr., gospodarski stroški so znašali 17.697 gold. 73 kr., in vendar obnaša kljubu temu čisti dobiček pri enoletnem delovanji 4382 gold. 88 kr.

Po branji tega letnega sporočila zakliče skupščina predsedniku, odboru in ravnateljstvu gromovito: Slava! Potem se čitajo pravila zarad zmen v nekterih člankih, s kterimi zbor popolnoma soglaša v jednoglasno odobrava. Odbor se je pooblastil k izpeljanju teh zmen in drugih potrebnih korakov brez sklicav posebnega občnega zbora.

Potem se je začelo voliti. V širji odbor so bili zopet izvoljeni: gg. Oliva, Šarý, Vávra in Novák; za namestnike: gg. pražki župan Ditrih, korar Bradáč in baron Villani; za pregledovalce računov: prof. Pokorný, Urban in Cink; za namestnike: Otto in Urbánek; za pomirjevalne sodnike: gg. F. Šimáček in V. Náprstek; za častne družabnike: grof Otakar Črnin, grof Ivan Harrach in knez Karol Schwarzenberg. — K koncu se je še sklenilo, da se ima pregledovalcem računa za njihov trud dati nagrada.

Sedaj je sledilo izžrebanje onih občin, med ktere se razdelé prispevki po 500 gold. za gasilno pripravo ali popravljanje poslopij. Izsrečkane bile so občine: 1) na Českem: Švihov pri Klatoveh, Besenice pri Trgovih Svinjeh in Vamberk pri Rihnovu; — 2) na Moravskem: Čehi pri Plumlovú in Hutisko pri Rožnovu; — 3) na Slovenskem: Osp pri Kopru v Ostri. Število v vseh oddelkih izgotovljenih protipisov do 30. malega travna 1871. leta znaša 40.374 gold., z zavarovano istino 30 milijonov in 91.310 gold.

Iz Trsta 7. junija. D. (*Vreme prečudno.*) V petek ponoči je vstala tù silovita burja z dežjem tako, da je spremenila pomlad v zimo; v to je pripomogla tudi toča, ki se je po polnoči vsula in pokončala mnogo sadežev; največo škodo pa je napravila trti; veje so videti po tleh, z bogato prihodnjo kapljico natvezane. Včeraj, v soboto, bilo je vse v zimski obleki, in ostra burja brije še tudi danes. Enake novice slišimo tudi iz Vipave, vzlasti iz Podkraja, Vodíc itd., kjer je sneg padel in je tudi burja trti škodovala.

Iz dolnjega Štajarja 5. junija. — Časi so jako mršavi; demoralizacije, kteri je „judovski liberalizem“ v Avstrijo vrata široko odprl, je tudi pri nas po vseh kotih. Na nemškem Štajarju se stranke tepete (glej „Kindberg“), in tudi na slovenskem si kažemo zobé. Slovenci se zavedajo národnosti svoje, al kratijo se jim še zmirom narodne pravice. Pruskih agentov je vse polno po Štajarskem. Ako grof Hohenwarth ne dá lojalni federalistični opoziciji, kar ona pravično zahteva, ne bode državne barke otél potona.

Iz Semiča 2. junija. A. A. — Nerad se vtikujem v sitne dopise, kteri se že več časa iz Metlike v razne časopise pošiljajo, vendar moram odgovoriti na dopis v predzadnjih „Novicah“, v kterem dopisnik pripoveduje, da se je komisija pri smrti ranjkega Suhorskega župnika „surovo“ obnašala. Res se je tudi meni čudno zdelo to, da je komisija že vse pečatila, ko je župnik še komaj oči zatisnil, al kmalu potem sem se prepričal, da je bilo to jako potrebno; kaj bi bil dopisnik rekel, da komisija pride še le drugi dan? Bilo bi se jej godilo, kakor ljubljanski „feuerwehr-i“, ktera večidel še le doteče, ko je že vse pogorelo. Kolika škoda bi se bila že lahko napravila, ker nobenega domačega ni bilo v hiši! Mislim, da je družina sicer poštena, al komisija tega ni môgla vedeti, ker poštenost se ne kaže zmirom na čelu. Ali ni že sploh znano, kako se večidel godi, kedar kak duhoven umrje? Vsaki zagrabi kar in kolikor more — zato smo pa tudi nepoklicane priče iz sobe gonili, ko smo cerkvene in ubožne denarje šteli, in iz kleti, ko smo sode pečatili, ker med tolikimi poštenimi je bil lahko tudi kak „uzmovič“; toraj je bilo to komisijno postopanje previdno in potrebno, ne pa surovo; saj smo videli, kako so se nekteri kakor vinske mušice okoli sodov ovijali in slišali smo tudi besede „le pijmo ga, saj ga je fara skupaj nanosila!“ V takih priložnostih se mora natančno in ostro ravnati, posebno ker dolgo časa nismo mogli oporoke najti; al od potrebne ostrosti do „surovosti“ je pa vendar še nekoliko korakov. Ako hoče dopisnik komisijne gospode imenovati, ne bo nobena sramota za-nje, ker so le svojo dolžnost storili, za ktero jim morajo posebno dedíči hvaležni biti. — Jako žalostno pa je, da Metličani vsak mal pezdirček zgrabijo, da netijo domačo neslogo!

Iz Krašnje 3. junija. (*Nemila spomlad; prošnja do c. k. okrajne gosposke v Kamniku.*) Na sv. Erazma dan popoldne okoli 4. ure začeli so se kot oglje črni oblaki valiti od Save proti limbarski gori. Za njimi od dalječ slišalo se je votlo pretresljivo bobnenje. Hipoma se oblaki naslonijo na goré, vrteči se o kolobaru, in vsa dolina od Brda do štajerske meje zagrnila se je v noč. Strela švigne z višine, oblaki se stresejo in reke vode lijejo na zemljo. Kjer je le kak jarek, derejo iz njega valovi v ravnino; tù odnašajo prst, kamenje in grmovje, drugod pa zasipajo njive in travnike. Najlepša trava je po celih travnikih podsuta — in tako košnja za letos končana. Kjer so le količkaj

senožeti v ravnini, so pod vodo. V bregovih se je zemlja vderala ter niže ležečo ozimino podsula. Ravno zdaj s prosom obsejane njive so kar razorane, seme jim je odnešeno. S hribov je prinesla voda debele brune za pilenje pripravljene na travnike in véliko cesto. Vélika cesta je zeló poškodovana. Mnogi vodotoki so zasuti, voda je svoje meje prestopila in je ali cesto raztrgala ali jo zasula. Voda še zdaj 3. dne t. m. opoldne ne upada. Že celo spomlad smo se bali toče, kajti žita so lepe stale in obetale obilen blagoslov; če le megla pride v naše hribe, že zrnje pada iz nje; al zdaj nas je pa še huja nesreča zadela. Veliko škodo bodo nekteri gospodarji trpeli. Želimo zato, da bi c. k. okrajna gosposka v Kamniku hotela storjeno škodo ogledati, ter poškodovanim pri davku pravično odpustnino ponižati.

Iz Ljubljane. (*Novi c. kr. deželni predsednik pl. Karol Wurzbach*) je nastopil svoje mesto 29. dne u. m. Te dni je sprejemal, kakor je to navada, deputacije vsakovrstne. Ginjenega srca se je poslovil od deželnega odbora, kteremu je med drugim tudi to rekel, da se odpové poslanstvu v deželnem zboru, ker po njegovih mislih se poslanstvo nikakor ne vjema s cesarskim deželnim predsedstvom. Odboru družbe kmetijske, ki ga je prosil, naj bi blagovolil še ostati predsednik družbi, je rekel, da rad ostane.

— (*Iz seje deželnega odbora 26. maja in 3. junija.*) Novoizvoljeni ces. kr. deželni predsednik pl. Karol Wurzbach, ki je kot deželni glavar od meseca novembra leta 1866. opravila in seje deželnega odbora kranjskega z veliko izvedenostjo in natančnostjo vodil, se je po končani seji 3. dne t. m. s srčnim ogovorom od deželnih odbornikov ločil, s kterimi je mnogo let deželne zadeve v najlepši slogi opravljal, ter je začasno vodstvo deželnega odbora in njegovih opravil profesorju dr. Jan. Bleiweisu izročil. — Dopis c. k. okrajnega glavarstva v Kranji, da Sava breg pri Gorenji Savi vedno bolj spodjeda in cesto v Besnico spodkopava, je deželni odbor izročil županstvu Kranjskega mesta v poročilo, naj pové, kaj je krivo te večletne nezgode, in kako da dotična cesarska gosposka, ki ima čuti nad strugami javnih rék, ni že brž iz začetka, to je, pred veliko leti, dereči Savi struge uravnala; županstvo pa naj tudi predloží prevdarek stroškov za brambo in vtrjenje bližnjega bregú. — Zdravniško službo v P. P. Glavarjevi bolnišnici v Komendi, ktero je do sedaj opravljal dr. Gauster, je deželni odbor začasno podelil dr. Maksu Samcu, sekundarju v tukajšnji deželni bolnišnici, kteri se je 1. junija v Kamnik preselil in dolžnost prevzel, razun bolnikov v Komendski bolnišnici tudi druge ubožne ljudí v Komendski fari brez plačila ozdravljati. — Pritožbo Metliškega županstva zoper ravnanje ondotnega krajnega šolskega sveta je deželni odbor izročil deželnemu šolskemu svetu, v čegar področje spada ta stvar. — Da se v red spravi plačevanje obresti M. Severjeve ustanove, ktero je c. k. deželna vlada z drugimi dijaškimi ustanovami vred deželnemu odboru v gospodarstvo izročila, je deželni odbor sklenil, da se s posamesnimi Lozičani, pri kterih so denarji imenovane ustanove razposojeni, dožene natančen račun, da se potem iztirjajo zaostale, pri nekterih že večletne obresti, in da se zanikernim dolžnikom posojila odpovedó in denarji drugam na pósodo dadó. — Cestnemu odboru Planinskega okraja je deželni odbor za popravljanje skladnih cest dovolil za 1871. leto 500 gold. podpore iz deželnega zaklada proti temu, da cestni odbor konec leta predloží račun z natančnimi dokazi vseh dohodkov in stroškov za popravljanje in vzdrževanje kantonskih cest.

— (*Iz seje odborove družbe kmetijske*), ki je pod predsedstvom c. k. deželnega predsednika pl. dr. Karola Wurzbacha bila v nedeljo, poročamo sledeče: Dr. J. Bleiweis je predložil natisnjeno knjigo, ki jo je po naročilu odborovem spisal pod naslovom: „Nauk o umni živinoreji“. Brž ko bodo razen že natisnjenih podob še 3 tablice s podobami dodelane, se bode knjiga po prav nizki ceni prodajati začela, da si jo lahko vsak gospodar omisli. Odbor je zahvalo izrekel dr. Bleiweisu, da je poleg obilih svojih opravil tako hitro spolnil željo odborovo. — Iz Saksonskega je apotekar Schürer družbi za poskušnjo poslal nekoliko snopičev nekega prahú (Butterpulver), s kterim, če se vmeša mleku, hitreje naredí surovo maslo (puter) in bolj okusno. Odbor je razdelil ta prah za poskušnjo nekterim gospodarjem. — Odbor je sprejel po odborniku Šolmajer-u popravljeno številјenje kranjske živine, ki mu je ministerstvo kmetijstva izročilo v pregled. — Nemško knjižico „Volksschulgarten“ imenovano in s podobami razjasnjeno, ki jo je družbi poslalo ministerstvo kmetijstva, naj bi jo dala v kakem šolskem časniku presoditi, izročí odbor vredništvu „Učiteljskega tovarša“ v razsojo. — Dunajski asekuranci „Evropa“, ktera namerava tudi škodo po toči storjeno zavarovati, bo odbor poslal zaželjena poročila. — Na vprašanje c. kr. deželne vlade, kdaj se letos začne žetev žita na Kranjskem, da bode ministerstvo vojaštva vedelo vojakom za ta čas dopust (urlaub) dati, ako jih kak gospodar za delo potrebuje, je odbor odgovoril, da se bode letos žetev komaj pred začetkom prihodnjega meseca julija pričela.

(Kon. prih.)

— (*Govorniških váj*) 2. večer preteklo saboto, v kterih se je nadalje pretresalo časnikarstvo, je bil jako živahen. Tehtno je govoril dr. Costa o časnikarstvu sploh ter kazal, da dobri časniki so sreča, slabi časniki kuga ljudstvu. Jako zanimivo je bilo, kar nam je povedal o nemški brošurici „volkswirthschaftliche Zustände Oesterreichs“, ki z mirno in temeljito besedo med drugim tudi popisuje blato dunajskih judovskih listov. Stranke morajo biti — je dalje rekel — al poštenje naj jih vodi, ne pa hudobija; obžaloval je neugodne skušnje preteklega časa na domači zemlji, ktere pričajo, čem več je časnikov, temveč prepira. Tudi dr. Costa se sklada z dr. Razlagom, da bi koristen bil tudi nemšk časnik. — O potrebi nemškega časnika sta na kratko govorila gospoda Potočnik in V. C. Zupan; gosp. Močnik je povdarjal posebno potrebo slovenskih časnikov, gosp. Drašler potrebo prav majhnega slovenskega lističa za prosti narod; gosp. Drenik potrebo večega političnega slovenskega časnika, pa tudi ni nasprotoval nemškemu listu. Predsednik dr. Jan. Bleiweis je odložil dalji svoj govor na prihodnji večer — v saboto — ker je ura že devet odbila.

3. večer govorniških vaj je v saboto ob 7. uri v čitalnični preddvorani. Želeti je obilnega udeleštva.

— (*Petindvajsetletnica vladanja papeža Pija IX.*) se bode, kakor po druzih katoliških deželah, tudi pri nas na Kranjskem slovesno obhajala. 16. dne t. m. bode namreč 25 let, kar je dandanes mnogo preganjani sv. oče nastopil prestol sv. Petra; — na vsako stran je tedaj ta dan spominski dan velike pomembe za katoličane celega sveta, kakoršnega zgodovina med 256 papeži še ne pomni. Svetli knezoškof so dekanijam poslali navdušen poziv, naj se ta god slovesno obhaja. In, kakor se sliši, se bode to tudi zgodilo s cerkvenimi svečanostmi in druzimi slovesnostmi. Goreli bodo menda predvečer (15. dne t. m.) kresi po vseh hribih in višavah in po mestih, trgih in vaséh bode razsvitljava. Kakor se nam pripoveduje, bode

katoliško društvo ljubljanskemu županstvu željo razodelo, naj pripomore po svoji moči, da se tudi bela Ljubljana ta večer pokaže svitla Ljubljana! Pred nekimi leti smo v Ljubljani vsak hip imeli osvečavo in v božiču l. 1861. smo celó Schmerlingovo „okrožnico“ razsvetlili, kako, da bi tega dneva ne slavili sijajno? Naj nas „liberalci“ le imenujejo „klerikalce“, — kam brezbožni liberalizem svét pogrezne, kaže nam strašansko zdaj — Pariz!

— (*Kako učenega našega Trstenjaka*) literarno delovanje, s kterim zaljša tudi naš list, čislajo učenjaki tudi vnanjega sveta, pričajo nam poslavljenja, ktera mu, kakor slišimo, pogostoma dohajajo. Tako ga je nedavno arhajologično društvo Moskovsko imenovalo dopisajočega uda in Petersburško ga je prav častno povabilo k shodu ruskih in slovanskih arhajologov.

— (*Konečna kazenska obravnava*) se je v pondeljek pri tukajšnji deželni sodniji pričela zavoljo nezvestenja, goljufije itd. zoper Andreja Domenika, bivšega ljubljanskega menjičarja, ženo njegovo Emilijo in brata Jožefa Domenika, ter tasta Janeza Schmiedl-na. Sodniki so gospodje: Rome, predsednik, Perko, baron Rechbach, Božič, Ratek, namestni sodnik Ulčar. Dr. Leitmaier je državni pravdnik. — Zagovorniki so: dr. Ahačič Karol, ki zagovarja Andreja Domenika, dr. Razlag, ki zagovarja ženo in brata Domenikovega, dr. Zupan pa Janeza Schmiedl-na. Andrej Domenik je tožen hudodelstva nezveščine (18.214 gold.) in goljufije (21.027 gold.) in pa pregreška krivične kride, ostali trije pa kot njegovi pomagači. Obravnava bode morebiti trajala kakih 12 do 14 dni, ker zatožba na 20 pôlah je obširna in se bode zaslišalo vse prič.

— (*„Pravnik slovenski“*) ima v najnovejšem listu sledeče razprave: Odvetništvo (konec). — Hudodelstvo teške telesne poškodbe (dalje). — Iz narodnega gospodarstva: Zamemba veljave za veljavo. — Posilne delalnice. — Je li silobran za varstvo telesne celote postavno dopuščen. — Povračilo stroškov kazenskega ravnanja. — Vstanovitev škode pri gozdnih tatvinah. — O deležnosti pri tatvini. — Razlastitev za napeljavo vode železnici potrebne je pripustljiva. — Prekoračenje vživanja soposesti je motjenje posesti. — Kdo sme zbore volilcev za volitvene pogovore sklicevati. — Odškodovanje za posekana drevesa na občinskem zemljišču. — Načrt novega reda za mero in vago. — Črtice.

— (*Vredništvo „Vrteca“* vabi na naročbo za drugo polletje, ki se začne meseca julija. Mi temu vabilu dodajamo živo priporočilo, naj ta lepi listič podpira vsak, kdor ima za mladino slovensko srce. Da „Vrtec“, ki ga gosp. Ivan Tomšič marljivo vreduje, popolnoma vstreza nalogi svoji, kaže nam skušnja; mi poznamo nekega še ne 6 let starega dečka Jankota, ki komaj čaka prvega dne vsaki mesec, da pride „Vrtec“ na svitlo, v kterem pazljivo ogleduje podobice, ugiba zastavice, prosi, da se mu bere, kar še sam brati ne zna itd. — Polletna naročnina znaša po pošti le 1 gld. 30 kr., brez poštnine 1 gold. 20 kr. Za ta mali denar se otrokom, ki že brati znajo, dela pol leta veselje.

— (*Zimski čas namesti spomladi*) vlada krog in krog. Naše gore so do podnožja v sneženem plašču, in mraza je, posebno zjutraj (6 le do 4 stopinj gorkote), da je treba zimske obleke. V nedeljo je gorenska železnica iz Koroškega v Ljubljano pripeljala s snegom nasipljene vozove. Na Koroškem in na gornjem Štajarskem imajo snega po več krajih. Ne bode se tedaj spolnilo veselo upanje, ki nam ga je obečal spomladi prvi čas.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Adreso, ki so jo „ustavoverci“ sklenili v zbornici poslancev, sta nesla predsednika cesarju. Cesar ju je mrzlo sprejel in jima z lista bral sledeči odgovor: „Zadovoljen sprejmem zagotovilo državoljubja in staroavstrijske zvestobe, ktero mi ponavlja zbornica poslancev. Tudi jaz sem popolnoma prepričan, da je potreba končati boj za ustavne oblike, in nadjam se, da vladi Moji, vprti na Moje polno zaupanje in na vročo željo po zavarovanem in vtrjenem stanju, ktero je prešinilo že vse kroge ljudstev Mojih, bode obveljalo, zmirom in zmirom ponavljajoče se prekréte (krize) na ustavni poti vendar enkrat dognati in Avstrijo zavarovati novih homatij. Pričakovaje, da tudi zbornica poslancev bode za svojo stran delala v ta cilj in konec, naznanjam jej Svoj cesarski pozdrav“. — Po tem odgovoru Njega Veličanstva ves poparjen odlazil je predsednik zbornice iz cesarjeve hiše ter brž naznanil svojim prijatlom osodo adresino. Ustavoverci pa so jeli iz vseh kotov (časnikov) javkati: „o waj, o waj“, kajti njih glorije je konec. Ministerstvu so hotli jamo kopati, pa so padli sami va-njo. Ustavoverci so pisali cesarju, da oni nimajo nobenega zaupanja do ministerstva, cesar pa jim je odgovoril, da on ima popolno zaupanje. — Kaj pa jim je zdaj storiti? Ugibali so in modrovali pa napisali cele pôle časnikov. „Ne vdajmo se!“ kričijo kolovodji, vsaj imamo moč in meč v rokah: ne dovolimo denarja (davkov) vladi, opustimo sklepovanje o proračunu državnem za letošnje leto!“ „Odpovedimo se poslanstvu!“ kričali so drugi. Nekteri figa-možje pa nočejo s kolovodji potegniti, in tedaj sila radovedni čakamo, kaj bodo danes sklenili, ko pride proračun na vrsto. Tako ali tako, — nekaj se mora zgoditi, ker že je potrpežljivost ljudstev s nemčursko centralistično koterijo pri kraji, ki je Avstriji največa nesreča!

Hrvaško. — Sopet imamo v národno zlato knjigo zapisati sijajne volitve v Pakracu, Iloku in Rumi, kjer so národni možje za poslance bili enoglasno ali z veliko večino izvoljeni. Zato tudi mi Slovenci radostni kličemo z banketom Varaždinskim: Slava vodjam hrvatske opozicije: Strossmayer-u, Mrazović-u, Vončini i Miskatović-u! — Kmalu bodo tedaj volitve končane. Že zdaj je gotovo, da med 65 poslanci bode v zagrebškem zboru 50 národnjakov; dozdaj je vladna stranka vjela le 9 glasov.

Ogersko. Iz Pešta. — Najviša sodnija je bivšega kneza srbskega Karadjordjevića nedolžnega spoznala, pa tudi Trifkovića in Stankovića oprostila.

Francosko. — Postavna vlada gospodari zdaj v Parizu tako grozovito, kakor popred puntarska. Kakor muhe dá streljati vse, ki so le nekoliko punta sumljivi; veliko je tudi nedolžnih vmes. Toliko leží mrtvih po vseh kotih, da jih ne morejo sproti pokopati; zato jih polijejo s petrolejem in jih sežgó, boječi se kuge.

Pred tiskom današnjega lista došel je

telegram „Novicam“ iz Dunaja 6. junija:

Levičniki predlagajo, naj zbornica poslancev opusti sklepovanje o državnem proračunu. Glasovalo se bode o tem predlogu še le juter. Kakošen bo izid glasovanja, ni še gotovo; brž ko ne vendar zmaga vlada.

Kursi na Dunaji 6. junija.

5% metaliki 59 fl. — kr.	Ažijo srebra 121 fl. 30 kr.
Narodno posojilo 69 fl. — kr.	Napoleondori 9 fl. 80½ kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Gcié. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.